

Şehrin YeniGün GAZETESİ'NİN ÜCRETSİZ KÜLTÜR-SANAT İLAVESİDİR İfrazası

CİLT: 2 • SAYI: 11

HAZIRLAYANLAR: SADIK GÖKCE - ANUŞ GÖKCE

1 MAYIS 2020 CUMA

**KONYA
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ**

KONYA BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ'NİN
KATKILARIYLA

**RAMAZAN AYI
BURUK GEÇİYOR**

MAHZUN RAMAZAN

Ramazanın bizim toplumumuzda aynı bir yeri vardır. Günler öncesinden ramazan temizliği başlar, sahurda ve iftarda ne yenilip içilecek gözden geçirilir ve diğer aylara nazaran ramazanda sofraların biraz daha farklı kurulmasına dikkat edilirdi.

Ramazan yaklaştı mı özellikle yaşlıları Kur'ân okuma, mukabele dinleme heyecanı sarar, "Mushaf"lar hazırlanır, rahleler temin edilirdi.

Ramazan küçükler için de önemlidir. "Oruç tutmak" tabirindeki "tutmak" kelimesi, oruca gece kalkılacak olmasıyla birleşince çocukların hayalinde gece kalkıp bir şey tutma/yakalama imajının oluşmasına sebep olurdu ki bu durum onları heyecanlandırır, onlar da gece kalkıp oruç tutma hevesine kapılırlardı.

Ramazanda oruç ibadetinden sonra en çok dikkatedilen "teravihnamazı" olurdu. Ramazanın bilhassa ilk teravihi çoluk çocuk, genç ihtiyar kalabalık bir cemaatle kılınır, camiler dolup taşardı.

Ramazanın daha ilk gününden itibaren "iftar davetleri" planlanır, eş-dost, hısım akraba ile iftar açmanın, sohbet etmenin tadı çıkarılırdı.

Ramazanın bir başka yönü de bu ayda insanların daha fazla yardım yapması, fakir fukarayı daha çok sevindirmeleriydi.

Sıralamaya çalıştığımız bu güzellikler, içinde bulunduğumuz şu ramazan günlerinde de yaşanıyor mu yahut ne ölçüde yaşanıyor, bilmiyorum. Bildiğim tek şey koronavirüs yüzünden etrafın sessizliğe büründüğü, ortalığı bir hüznün kapladığı, camilerin kapalı olduğu, insanların evlerine kapandığı ve birbirleriyle konuşmaya korkar hale geldiğidir. Bu şartlarda elbette ramazan mahzun olacaktır.

Atalarımız "Bir musibet/felaket bin nasihatden yeğdir" demiş. Çok değil, bundan birkaç ay evvel "Küçük dağları ben yarattım" havasındaki emperyalist liderlerin, çıplak gözle görülemeye-

PROF. DR
AHMET
SEVGİ

cek kadar küçük bir virüs karşısında düştükleri acziyet akl sahipleri için bir ibret levhası değil midir?

Bilmem, dünya bu musibetten bir ders çıkarır mı?..

Evet, mahzun bir ramazan geçiriyoruz, doğru. Lakin bizim dinimizde ümitsizliğe düşmek yoktur. Mehmet Akif'in dediği gibi ümitsizlik bir bataklıktır, düşenler boğulur:

"Ye's öyle bir batakır ki düşersen boğulursun//Ümmide sarıl sınımsıkı, seyret ne olursun!"

Koronavirüs sadece bizi değil, bütün dünyayı vurdu. Şükürler olsun ki bizim moral değerlerimiz daha güçlü ve daha zengin. En başta, içinde bulunduğumuz ramazan ayı dolayısıyla tuttuğumuz oruç bize sabretmeyi öğretiyor. Unutmayalım ki felaketleri yenmenin birinci şartı sabretmesini bilmektir. Nitekim Hz. Peygamberimiz de :**"Sabır sıkıntının anahtarıdır"** buyurur.

Ayrıca **kader, tevekkül, kazaya rıza** gibi değer yargılarımız koronavirüs felaketini daha az kayıpla atlatmamızda inşallah etkili olacaktır.

Velhâsil; koronavirüs hemen her alanı olduğu gibi maalesef ramazanı da etkiledi. Bu sebeple, on bir ayın sultanı ramazan mahzun, mukabeleler mahzun, teravihler mahzun, tahiyat u selamlar mahzun... Ama inanıyoruz ki yaşadığımız bütün bu sıkıntılar geçici. İnşallah en kısa zamanda her şey aslına dönecek, hayata kaldığımız yerden tekrar başlayacağız.

İÇİNDEKİLER

- MAHSUN RAMAZAN
AHMET SEVGİ
- ANUŞ GÖKÇE
SEFA GELDİN A SULTANIM
- MUSTAFA ÖZCAN
MEMDUH YAVUZ'UN
RAMAZAN HATIRALARI
- BÜŞRA YEŞİLBAĞ
HUZUR-U HÂL

- FATMA TUTAK
BİR GARİP KARANTİNA
- SADIK GÖKÇE
KARANTİNAYI ÇİLE'YE
EVİ ÇİLEHANE'YE ÇEVİRMEK
- BÜLENT ÇEVİK
YAĞMUR DUASI GELENEĞİ-2
- NAZIM PEKER
İVRİZ AZ BİLİLEN KÜLTÜR

SEFA GELDİN A SULTANIM

Ramazân ayı Müslümanlar için özel bir aydır. Arabi ayların dokuzuncusu Ramazan'ül- Mübareke diye anılır. Kutsal bir aydır. Türklerde de On bir ayın bir Sultanı diye anılır. Ayların içerisinde en yüksek merteye verilir.

Ramazân ayına girerken müminler ruhen ve bedenend kendilerini hazırlarlar. Özel zikirlerle, tesbih ve dualarla kendilerini hazırlarlar. Camilerde ve evlerde bir iki gün öncesinden Kur'an-ı Kerimi hatmetmeye başlarlar. Ev hanımları evlerini temizlerler, ramazana özel yemekler hazırlarlar. Alış verişler yaparlar ve fakirlere de yardım paketleri hazırlarlar. Bunu ramazânın başında ve ortasında olmak üzere ihtiyaç sahiplerine dağıtırlar. Eskiden bu yardım paketleri kimse görmesin diye fakirlerin kapısına geceleyin el ayak çekildikten sonra gizlice konulurdu. İhtiyaç sahibinin gurur incinmesin diye çok dikkat ederlerdi. Günümüzde ise buna dikkat edilmiyor. Ufacık bir yardım bile reklam olsun diye kameraların ya da objektiflerin karşısında yapılıyor. İnsanların incinip incinmemesi kimsenin umurunda değil. Yeter ki bizim açımız paşamız yardım ediyorum diye fukaranın gözüne gözüne soksun. "Hâlbuki sağ elin verdiğini sol elin görmesin" diyen bir anlayışın mensubuyuz.

Ramazân sofralarını süsleyen en gözde yemeklerden biri eriştedir. Hemen hemen her evde sahur veya iftarda erişte pişirilir. Tok tuttuğu ve besleyici olduğu için çok rağbet görür. Erişteyi güzel kılan şey tere yağ ile çökelek dediğimiz peynir veya küflü peynirdir. Haşlanan erişteyi tere yağla kavurup üzerine çökelek ya da küflü peynir atılarak tüketilirse hem gıdanın besin değeri artar hem de insanın damak zevkine hitap eder.

Yörükler genellikle otuz ramazân sahurda "sıkma" dediğimiz sıcak ekmekek yerler. Tarlada çalışanlar için gerçekten çok doyurucu ve akşama kadar insanı tok tutan bir yiyecektir. Sıcak ekmeği tere yağ ile yağlayarak içine çökelek koyup sıkırlar.

İftarda ise sofrada ana yemeklerin yanında mutlaka tatlı bulunur. Tatlı olarak genellikle hurma, baklava, tulumba, revani ve helva vazgeçilmezdir. Bunlardan biri sofrada mutlaka yerini alır. Hurma orta halli ve zen-

ANUŞ
GÖKCE

ginlerin sofrasını süsleyen bir yiyecektir. Onların sofrasında her daim başköşede yerini alır. Fakirler de ara sıra alabilirse alır.

İftarı su, tuz veya hurma ile açmak adettendir. Hurma ile açmak Peygamberimiz (SAV) Efendimizin sünnetidir.

Ramazân ayına girerken camiler temizlenir. Camilerin minare aralarına mahyalar asılır. Ramazânın ortasına kadar "Hoş geldin ya Şehri Ramazân", "Merhaba On bir ayın Bir Sultanı", ortasından sonra "Elveda ya Şehr-i Ramazân" gibi yazılar asılır. İftarda ışıklı tabela yakılır, sabah namazından sonra kapatılır.

Bu ayda müminler davranışlarına dikkat ederler. Gündüz bedenend oruçlu olan kişi boş yere oruç tutmamak için kalp kırmamaya, dedikodu yapmamaya, ibadetlerini eksiksiz yapmaya gayret eder. Ramazân fitnesini bayram namazından önce ihtiyaç sahiplerine verirler.

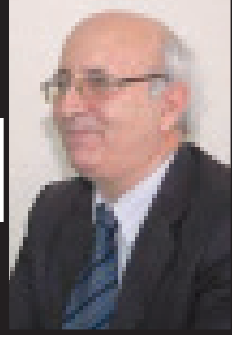
Bu sene koronavirüsünden dolayı camilerimizde Ramazân ayına mahsus teravîh namazı kılınmıyor. Müminler bu namazı evlerinde eda etmeye çalışıyor. Anlayacağınız ramazân ayımız biraz buruk geçiyor. Komşu komşunun kapısını çalmaktan bile çekiniyor. İctimai faaliyetlerimiz en düşük seviyede tutuluyor.

Camilerimizde her yatsı namazından sonra koronavirüsünün ülkemiz ve tüm insanlar üzerinden uzaklaşması, hastaların şifa bulması için dualar ediliyor, Cenab-ı Allah'a hamd ü senalar ve sevgili Peygamberimize salatü selamlar getiriliyor. Allah herkesin ibadetini kabul etsin.

İslam Âleminin Ramazân-ı Şerifini kutlar, hayırlara vesile olmasını niyaz ediyorum. Ülkemiz, milletimiz ve dünya milletleri için savaşın ve gözyaşın olmadığı, huzurlu bir yaşama kavuşmak dileğiyle...

Esen kalın.

MEMDUH YAVUZ'UN RAMAZAN HATIRALARI

**MUSTAFA
ÖZCAN**

Konya Halkevi 1945 sonu ile 1946 yılı başlarında her Pazar günü halk konferansları düzenlemiştir. Bu konferanslara Halkevinin seçtiği hatipler katılır. Milli kahramanlık konularından başlayarak ziraatçılığa doğru genişleyen bir çerçevede kahvehanelerde sürdürülmüştür. Böylece halkın ayağına gidilerek, onlara bilgi götürülmüş, topluma faydalı olmak için çalışılmıştır. İşte burada görev alanlardan birisi de Memduh Yavuz Süslü(1901-1962)dür. Onun Eşrefoğulları Tarihi, Şereflikoçhisar'la ilgili çalışmalarını hatırdan çıkarılmamalıdır. Yine Halkevi Kurslar Komitesi Başkanlığı yaptığı sıradaki hizmeti, yani yüzlerce kişiye parasız okuma yazma faaliyetlerini organize etmesi onun toplumsal hayattaki başarılarından sadece bir tanesidir.

Memduh Yavuz Süslü, sadece burada değil, çoğu millî günlerde de, yapılan törenlerin baş konuşmacılarından biridir.

Halkevinin anma toplantılarında, milli bayramlarda bu görevi çoğu kere üstlenen bir yurtseverdir. Biz onu Yeni Fikir'de, Konya dergisinde ki yazılarıyla da tanırız. Ancak bu yurtsever insanın Ermenekli Hasan Rüştü konusundaki çalışması da her türlü takdirin üstündedir. Ermenekli Hasan Rüştü denildi mi onun hazırladığı kitap akla gelmektedir. Bu ünlü hatip, ayrıca, Naci Fikret'e göre bütün gençliğini hep ilkokul öğretmenliğinde

geçirmiş, Konya'nın muhtelif köy, nahiye ve ilçe merkezlerinde görev yapmış, bulunduğu yerlerin coğrafyası, tarihi, halkiyatı, âdetleri, ahlak ve görenekleri, arkeolojisi hakkında birçok bilgi toplamış ve bunları fırsat buldukça yayımlamıştır.1

İşte Naci Fikret'in böyle tanıttığı Memduh Yavuz Süslü, çocukluğunun ramazanlarına ilişkin tespitlerini kaleme almıştır. Bu hatıralar bize 1910 öncesinden bu yana doğru 40 yıl içinde Konya'daki ramazan ayının nasıl yaşandığına ilişkin bilgiler vermektedir. Dolayısıyla bunlar, son derece kıymetli ve tarihî gözlemler/değerlendirmeler olarak görülmelidir.

Memduh Yavuz, ramazan ayna ilişkin hatıralarının hemen başında çocukların durumlarından söz eder. Çocukların daha önceden şivlilik, namaz gecelerinin cümbüşlü âlemlerine tanık olduklarını belirttiikten sonra bu dinî mağfîret ayında onların da büyükler gibi oruç tutmak istediklerini söyler. 10 yaşını bitirmeyen çocukların bu çağda aileleri tarafından oruç tutmaya alıştırdıkları bilgisini verir.

Hazırlıklar

Ramazan ayı kendini gösterirken, aile reisleri kese kâğıtları içinde, "hamallar sırtında" küfe küfe evlere yiyecekler yollarlar. Onların bu davranışları yanında ev kadınları da boş durmazlar. Ev kadınları da mahallelerde dayanışma içinde birbirlerine gidip gelerek, erişte, kuskus, yufka gibi ihtiyaçları yardımlaşarak giderirler. Memduh Yavuz'a göre kadınlar bu işleri yaparken, pek de yorgunluk duymazlar. Aksine toplu, birlikte çalışmanın sevinci içinde pek tatlı vakit geçirirler. Bu esnada muhtelif konuşmalar yapılır. Özellikle ekonomik hayatla ilgili bilgiler paylaşılır, bilhassa yaşlı başlı tecrübe görmüş hanımların konuşmaları serbestçe yönettikleri görülmüştür. Zaman zaman yapılan bu toplantılarda Konya kadınlığının ev idaresi yönetimi bakımından yeni deneyimler elde ettiği kanaati hâkimdir. Özellikle harp yıllarında, ekonomik sıkıntı çekilen zaman dilimlerinde, Konya kadınları yaratıcı önlemlerle bunu aşmaya çalışmışlardır.

Ramazanın Başlaması

Memduh Yavuz'un anlattığına göre ramazanı ilan edebilmek için Sarayköyü'ne gidilerek kadılık makamında "rüyet-i hilâl" ispat olunur. İkinci üzeri memlekete topla duyurulur, o günün yatsı vaktinde de teravih namazı kılınmaya başlar. Büyük camilerin minarelerinde kandiller parlar. Yatsı ve sabah namazlarında "salâlar" verilir ve memlekete kutsal ayın nuruları saçılır.

Bu arada basın ne yapar? Memduh Yavuz'a göre gazeteler, renkli kâğıtlar üzerinde imsakiyeler ve "evkat-ı şer'iyeli takvimler" basarlar. Sütunlarındaki yazılarla okuyucuların kutsal ayını kutlarlar, Ramazan'la ilgili bilgiler verilir. Zamanın gazetelerinde ve bilhassa mizah gazete ve dergilerinde ilgi çekici başlıklar altında fıkralar, Bektaşî hikâyeleri, dinî içerikli yazı ve şiirler yayın organının sayfalarını doldurur.

Memduh Yavuz, "er ekmeği" diye bir olaydan söz eder. Er ekmeği çocukların er ekmeğine kalkmak için sonsuz bir heves içinde olduklarını, davulcuğu sahurda görmek istediklerini, bunun için sabırsızlandıklarını, evin kadınının da sofrayı hazırladığını, bilhassa yaz mevsimlerine denk gelen ramazanlarda yiyecek çeşidinin arttığını, çocuklara düdüklü kaşıklar armağan edildiğini, onların da hem pilav yiyip hem de düdüklüklerini öttürdüklerini, sahur sonrası temizliğini, namazlar kılınıp yatıldığını, sabahleyin çocukların oruçlu olmadıkları zamanın

alışkanlıklarını gösterince, anneleri tarafından oruç tuttıkları yolundaki hatırlatmalarından bahseder. Çocuğun artık gün içinde iftarlık için birçok meyve ve yemişler içinde gönül gezdir-meye başladığını söyler.

İsmi Celâl Çekilmesi

O yıllarda Türbenin mescidi açıktır. Sabahları namazdan sonra "ismi celâl" çekilir, Kur'an okunur. Memduh Yavuz'un belirttiğine göre memleketin birçok seçkin insanları buraya devam eder. İsmi celâl'in sonunda Filibeli mesnevihan Sıtkı Dede tarafından Kur'an okunur; tarikat geleneğine uyularak "Sabahı şerifler hayrola, hayırlar feth ola, şerler def ola, niyazlar kabul ola hul" şeklinde gülbank çekilir.

Müze Cıvanı

Memduh Yavuz'un hatıralarından o yılların Konya'sına dair birçok bilgiler ediniriz:

O zamanlar Konya'nın en şerefli şenlikli semti müze ve civandır. Büyük memurlar, hatta valilik çalışanları, eşraf, memleket uleması hep bu semt ve mahallelerde otururlar. Çelebi konakları bu semtin en gözde mekânlarıdır; hatta bu semtin başlıca modern mimarisini temsil etmektedir. Selâmlıklar, harem daireleri, hayat ve bahçeleri ile görülmeğe değer bir yerdir. Davetler, ziyafetler, sahavetler eksik olmaz.

O günkü alışverişe ilişkin ise şunları söyler Memduh Yavuz: Şekerin okkası yüz para, et 3,5 kuruş, pirinç 70 para, enfes tütünlükler 25 gram miktarıyla 30 para, 40 para, 70 para, en lüks sigaralar 2 kuruştur. En şahane konakların kira bedeli en fazla iki liradır.

Camilerin Durumu

Öğle üzeri büyük camilerde namazlar kılınır, görevli müderrisler tarafından önemli konular üzerinde vaazlar verilir, aşır okunur. Memduh Yavuz'un hatıralarından öğrendiğimize göre, memurlar da ikinci üzeri vaazlara devam ederler. Çünkü geleneğe göre o zamanın valileri, ikinci oldu mu, kalemde yahut kalemde çalışanlardan isteyen camiye gidebilmesine izin veriyorlardı.

Şerafeddin Camii'nde Konya'nın en değerli hafızları mukabele okurlar. Memduh Yavuz mukabeleyi okuyanların adlarını vererek şöyle bir sıralama yapmıştır: Aziziye Camii İmam Müezzinzade Mustafa, Câbizade Kazanlı'nın Hacı Bekir, daha sonra Sultan Selim Camii imamı olan Şükri Efendi... Bunlara zaman zaman taşradan gelen fevkalade güzel sesli ve tilâveti Kur'an'a vakıf hafızlar da karışır.

Büyük camilerdeki vaizler ise şunlardır: Hadimli Vehbi, Yalvaçlı Ömer, Abdulbasri, Alanyalı Ziya, Macca'nın İsmail, Hacı Üveys, Aksekili Mehmet Efendiler...

Kadınlar için Durak Fakih mahallesindeki Hoca Fakih mescidinde vaaz verilir. Burasının hocası da Nuh Efendi adında bir hocadır. Mescidin kapısından içeriye girilince sol köşede bir perde bulunur. Nuh Hoca Efendi peş tahtasıyla buraya oturur, vaazını sürdürür. Vaazın sonunda o mahalhenin çocukları da mukabele okurlar. Memduh Yavuz, Konya'nın yüksek tabakalarına mensup ailelerinin, Nuh Hoca Efendi'nin vaazına devam etmekten büyük manevi zevk aldıklarını ifade etmektedir.

Ramazanda Çarşının Hali

Ona göre Attarlardan Ziya, Oğlakçı Hacı Hasan, Cicimulla, Sivaslı Mehmet Efendiler Ramazan ayında çeşitlerini arttırmışlar. Ziya ve Mehmet Efendiler, İstanbul'dan Ramazan ayına mahsus olmak üzere en güzel tiryaki ağızlıkları ve değerli tespihler getirirlerdi. Memduh Yavuz, Çelebi Efendi ile Vali Bey'in bizzat bu dükkânlara kadar gidip ağızlık ve tespih beğenip satın aldıklarını söylemektedir.

Yine yazar, camekânlarda tiryakileri cezbeden sigara ağızlıklarını adlarını şöyle vermektedir: Yasemin, sancı çubuğu, limon, demir hindi, abanoz, kayısı ağaçlarından ağızlık ve çubukluklar... Kehribardan limoni, siyah ve turuncu renklerdeki küçüküklü büyüklü yüzlerce çeşit ağızlıklar, yüz, parçalı, bütün, damla kehribar, gümüş ve altın kakmalı her sınıf tiryakiyi memnun eden çeşitli tespihler bulundurulur. Bunlar sözü edilen dükkânların cephe kısmında üzüm hevenkleri gibi teşhir edilirler. Yazar bu tespih çeşitlerini şöyle sıralıyor: Kehribar, bağa, yüsürü, kuka, sandal, demir hindi, abanoz, yeşem, Eskişehir taşı hakik, se-def, mercan... Otuzüçlük, doksan dokuzlük, şık, renk renk tespihler uzaktan bakılınca bedii bir zevk göze çarpar.

Memduh Yavuz, şahıslarıyla beraber sanatları da yok alan iki ustadan da bahsetmektedir: Bunlar Ali ve Mevlüt ustalardır. Çubukçu dükkânı işletmekte ve ağaçtan ağızlık çubuk yapmaktadırlar. Bakkallara gelince: Yazar önce şekerlerden başlar anlatmaya... Filibeli şekeri ile türbe caddesindeki Hacı Reşit Ağa'nın dükkânları ilk akla

gelen yerlerdir. Buralarda akide şekerleri, badem ezmeleri, badem şekerleri, sucuklar, nöbet şekerleri, lohusa şekerleri, kurabiye ve şekerlemeler satılır. Sonradan bir kısım toptancı şekerleri çıkar. Memduh Yavuz bunların II. Dünya Harbi'nden sonra ortaya çıktığı kanaatindedir. Gazete ve dergi meraklıları bu ihtiyacı gazete bayii Attar Hacı Yusuf Efendi'den karşılarlar.

Memduh Yavuz'un hatıralarında Aziziye Camii'ni ilişkin gözlemler de yer almıştır. Buna göre camiin batı ve kuzey taraflarını iftarlık satanlar; uzun, toparlak, yassı, yumurtalı, yumurtasız pideler, susamlı çörekler, halkalar, simitler, dumanı yüzünde iftarlık diye haykıran satıcılar oluşturmuştur. Güneyinde ise yaymacı seyyar esnaf; börekçiler, şerbetçiler, dondurmacılar bekâr takımı, garipler bulunur. Doğusunda yığın yığın karpuz ve divlek sergileriyle karşılaşılır. Yazar, Kapu Camii altında okka ile buz satan ihtiyarı da anmadan geçemez. Ayrıca bu çevrede köşe başlarında mısır satanların çın çın bağırışlarını, " pat didi, çat didi müsür; evir yanını çevir yanını taze müsür" şeklinde haykırmışlarını da tasvir eder. Bu mısırların bilhassa çocukların ilgisini çektiğini, el yanmasın ve mısır soğumasın diye yeşil yapraklara sarılıp çifti on paraya satıldığını vurgular.

Alâeddin'e evleri yakın olan çocuklar, tepeye kadar topun patlamasını görmek üzere tırmanır. Büyükler ise çikin dolusu iftarlıklarla evin yolunu tutarlar. Alaturka saat 11.5'da türbenin içi de çocukların ilgi merkezidir. Demir çıkırlı kuyunun soğuk suyundan doldurmaya gelen çocuklar ellerinde güğüm ve testilerde burada toplanırlar. Şadırvanın kuzey önünde Bevvap Dede tarafından fişek atılması da orada çocukların birikmesine yol açar.

İftar zamanı ayrı heyecan yaşanır. İftar tepsisi sini üzerine konulduktan sonra herkes büyük bir huşu ve huzur içinde iftar topunu bekler. Bu arada "Ya razzak iftahlenâ hayrül-bâb" duaları okunur. İftarı haber veren fişek Türbeden, iftarın gür sesli topu da Alâeddin tepesinden atılır. Oruçlar zeytin tanesiyle, su ile yahut oruçlunun arzusu-na göre açılır. Bir kısım mahallelerde akşam namazı kılınıp sofraya öyle oturulur. Büyük bir iştahla ve zevkle yenilen yemekten sonra kahveler içilir.

Artık meydan sigara tiryakilerine kalmıştır. Çocuklar sevinir, dedeler, nineler, torunların oruçlarını kıymetli hediyelerle almağa kalkarlar. Memduh Yavuz, bundan maksadın, çocukları bu dini faraziyye alıştırmak ve ondan manevi haz duymak olduğunu söyler.

Öte yandan memleket seçkinlerinin iftar sofraları daha başka, daha zengin olur. Bazı günlerde sıf memurlar, sıf ulema, sıf fakirler ve garipler çağılır. İftar günlerinin bir başka özelliği de tabaklar içinde çeşit çeşit reçeller, zeytin, peynir, pastırma ve meyveler, pidelerin bulunmasıdır. Bu sofralara tamamen tiryakiler çağırılmışsa kısa iftar faslından sonra çubuklar yakılır, kahve ve çaylar içilir, tekrar çorbadan başlanmak suretiyle türlü türlü yemekler, kızartmalar, börekler, tatılardan sonra duaya geçilir.

Memduh Yavuz, hatıralarında, Konya'da her sınıf halkın kendine göre gittiği kahveleri de saymıştır. Ona göre türbe önündeki yıkılan Yüksek kahveye gençler gider. Sulu kahve daha ileri yaştaki delikanlılara, Aziziye Camii kuzey tarafındaki hasırlar üstündeki seyyar kahveler de ihtiyar esnaf takımlarına mahsus gibidir. Hükümet önündeki Sarrafın kıraathanesine de memurlar ve aydın zümre itibar eder.

Ramazanda Konya'da o yıllara sanatsal gösterilerden karagöz oynatıldığı da belirtilmektedir. Türbe önündeki eski sipahi pazarı kahvesinde Mısırlı Hacı tarafından oynatılan karagözün yanında, hükümetin(şimdiki valiliğin) yanındaki- daha sonra şehir lokantası olan -yerde İstanbul Karagözcüsü karagöz oynatır. Hatta türlü türlü hokkabazlık numaralarının da yapıldığı vakidir. Memduh Yavuz, belediye sinemasında gelen tiyatro kumpanyalarının oyunlarından bahsederek, bu eğlencelerde en

meşhur Feriha ve Suzan adlı aktrislerin yer aldığı, Arap Ziver takımının en meşhurlardan biri olduğunu kaydeder.

Memduh Yavuz, büyük konaklardaki durumu da özetlemiştir. Buna göre büyük konaklarda hususi ramazan imamı tutulmakta ve onun arkasında teravih namazı kılınmaktadır. Büyük camilerin bir kısmında özellikle Kapu Camii'nde hatimle teravih kılındığını, her sınıf halkın işinin ağırlık ve hafifliğine göre sahura kadar çeşitli sohbetler yapıldığını belirtmektedir. Bu sohbetlerde dinî hikâyeler, memleket haberleri, nükteli fıkralar, kısa hikâyeler anlatıldığını, koyu sohbetlerle vaktin geçirildiğini zikretmektedir.

Bayram ve Çocuklar

Ramazanda Kadir gecesinde uykuya pek itibar edilmez. İbadetle geçilir, insanlar zaaf-larını, kötü huylarını tasfiye etmeğe çalışır. O gecenin hürmetine, büyük camilerde vaazlar olur, küsler banşır, zekâtlar dağıtılır, zengin fakir bayram için sevinçle hazırlık yapar. Bayram topu atıldığı zaman da Aziziye Camii etrafında şeker sergileri açılır, bu işe en çok çocuklar sevinir. Çocuklar yeni elbiselerine, yeni çamaşır ve ayakkabılarına kavuşurlar, akraba gezmesiyle de daha bol paraya sahip olurlar. Bayramda çok çeşitli eğlenme imkânı bulacak olan çocuklar, bu vesileyle patlak çatlak tabancası, şişer düdük, roskop saat (o zamanlar on kuruştur), para çantası gibi eşyalara/eğlence âletlerini de elde etmiş olacaktırlar.2

DİPNOT

Naci Fikret Baştaç, "İki İlim Âşığı", Yeni Ses, Sayı: 493, 29 Eylül 1937, s.1-2

Memduh Yavuz Süslü, "Köşemden: Konya'da 40 Yıl İçinde Geçen Ramazan Hatıralarından Bazı Belirtiler", Babalık, Sayı. 6699, 6700, 7002; 20, 22, 28 Ağustos 1946, s.3

ACZİMİN GİRYESİ

**Ahmet
Sevgi**

KİN GÜTME

Kin kini doğurur, sakın kindar olma,
Kin güderek mümkün müdür dindar olma.

(Ahmet Sevgi)

HUZUR-U HÂL

Geceler günleri, günler geceleri kovaladı. Nihayetinde on bir ayın sultanı mübarek Ramazan-ı Şerif geldi çatı. Yürek sızılarımız biraz daha azaldı. Gö-nüllerimiz bir başka hoş...

Ayların incisi, rahmeti... Özlemini yâd ederken bizleri varlığıyla telkin etti. Açtı sonuna kadar rahmetini, Kur'an ile muhab-beti gönüllere buyur etti.

Bir leylak gibisin; evlerimizin göbeğİN-de dallanıp budaklanan, türüm türüm mor çiçeklerinin kokusunu günlerimize yayan... Allah'ın rahmeti ile gök kubbeye dolup, bizi rahmetiyle sarıp sarmalayan... Ne çok ihti-yacımız vardı sana... Seninle gelene teslim olmaya...

Bir toprak gibisin; tohumu koynunda büyütüp, onu yeşerten... Kucakladıklarına can veren... Mağfiretiyle bizleri başışlayan Rabb'e, onun emrine teslimiyetimizi gösterdiğimiz en güzel ay... Meleklerin yeryü-züne indiği; tüm evreni, tüm canlıları ka-natları altına aldığı...

Bir ateş gibisin; kelime anlamında da olduğu gibi (yanmak) günahlarımızı ibadet-lerle ve oruçla yakıp yok eden, ömrümüzün paslarını silip süpüren... Cehennem azabın-dan koruyup, Efendimiz (s.a.v.)'in buyurdu-ğu gibi bizi Reyân'a ulaştıran.

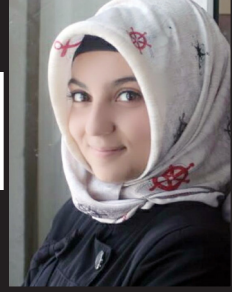
"Cennette Reyân denilen bir kapı vardır ki, kıyamet günü oradan ancak oruçlular girecek, onlardan başka kimse giremeyecektir. "Oruçlular nerede?" diye çağırılır. Onlar da kalkıp girerler ve o kapıdan onlardan başkası asla giremez." (Hadis-i Şerif)

Bir dost gibisin... Mukabellenle Allah'ın sohbetine bizleri mazhar eden... Muhab-betin en demlisi, en güzeli... Dostlarımıza, akrabalarımıza uzak olduğumuz günlerde Allah'ın varlığını ve asla yalnız olmadığımızı bizlere bir kez daha hatırlatan...

Hoş geldin ey Ramazan! Ne de güzel geldin.

Biz seni tutarken sen de bizi tut. Çok sürüklendik, saptık... Yolumuzu şaşırдық. Dünyanın keşmekeşi öyle bir hapsetti ki bizleri dünyahğın içine; içimizi, gönlümü-zü ve şah damarımızdan daha yakın olan Rabb'i unuttuk.

BÜŞRA YEŞİLBAĞ

Her şerrin Allah nezdinden bir hayra çıkabileceğini şu zamanlar bizlere kanıt-ladı. Kendimizi dinlemeyeli, düşünmeyeli, gönlümüzü hissetmeyeli oysa ne kadar çok zaman olmuş. Yanı başımızda olan ailemiz-den ne de çok uzaklaşmışız. Etrafımız dolu sanırken, koca bir yalnızlığa hapsetmişiz kendimizi...

Kim bilebilirdi ki özgürlüğümüz elimiz-den alınca, minicik bir virüs bizleri ev-lerimize kapatınca asıl özgürlüğe o zaman kavuşacağımızı... Bedenlerimiz bir yerde belki fakat düşüncelerimiz, kalplerimiz her yerde... Akletmeyeli ne çok zaman olmuş. Özlem duygusunu unutup, sevdiklerimizi gönlümüzde hissetmeyeli çok vakit geçmiş.

Başlarımızı secdeye dünyalıktan arındırıp koymayalı, Kur'an'ları tozlu raflara hap-sedeli, ellerimizi göğe zaman kaygısı olma-dan açıp uzun uzun dua etmeyeli günler, aylar, yıllar geçmiş.

Zamanımızdan tasarruf edeceğiz, daha çok çalışıp, daha çok para kazanacağız diye yarım bıraktığımız çoğu şeyin farkına en güzel zamanda vardık. Ramazan... Kötü-lüklerin hapsediği, bizi rahmetiyle gönül-lerimizden tutan en güzel ay...

O ki (C.C) en güzellerin sahibi bizleri bir cımbız gibi tüm yaşamın kirlerinden sıyırap mabetlerimiz olan evlerimize buyur ettin. Hem de gönül rızamızla... Bir de Rama-zan'ı bahşettin. Ne kadar şükretsek az.

Gelin bu yıl, Ramazan-ı Şerif'e uygun bir oruç tutup bu kutsal aya hak ettiği de-ğeri verelim, onu hakkımızda hayırlı ve üstün olarak değerlendirmek suretiyle, "on bir ayın sultanı" yapalım. Bunun için de geceleri ve gündüzleri mümkün olduğu kadar; elimize, dilimize, gözümüze, kulağı-mıza sahip olalım. Kur'an okuyalım, dua ve zikirlerle süsleyelim...

İki bayramı bir arada yaşamamız yakındır inşaAllah.

BİR GARİP KARANTİNA

FATMA
TUTAK

Tıklım tıklım dolu tramvaydan inip dar sokağa girdiğimde derin bir nefes aldım. Aldığım nefes bir anda başımın dönmesine ve dengemin kısa süreli bozulmasına yol açtı. Kendimi toparlamaya çalışırken zihnimde onca insanın sardalya konseresi gibi bir biri üstüne nasıl istiflendiği düşüncesi dönmekteydi. Bugün caddeler, sokaklar daha mı dolu, insanlar daha mı bir telaşlıydı yoksa baş ağrısının etkisiyle ban mı öyle geldi bilmiyorum. Sanki her yere arefe günü bayram alışverişini tamamlamaya çalışan insan kargaşası hakimdi.

Evimin bulunduğu sokağa sapınca yoğunluk nispeten azalmış, sokağın sakinliği kulaklarımdaki uğultuyu gün yüzüne çıkarıyordu. Nihayet apartmanın giriş katındaki dairenin kapısı önüne geldiğimde anahtarları çıkarmaya çalışırken telefon kazara cebimden kayıp yere düştü. Ben telefonu yakalamak için uğraşırken bu kez de anahtar koçanı avucumdan fırlayıp eşikte duran ayakkabılığın altına kaçtı. Hay aksi! Şimdi tam da sırasıydı diye söylenirken üstüne bir de apartmanın otomati yana söne adeta benimle dalga geçmeye başlamaz mı? "Bizi adam hesabına almayan bir sen kalmıştın mübarek! Sen de geç dalganı ne diyeyim?"

Nihayet içeri girip kapıyı arkamdan kapatınca korka korka telefona göz attım. Camı üst köşesinden çatlamıştı ve düğmesine basınca ışığı yanmıyordu. Onunla daha fazla meşgul olamayacaktım. Girişteki vestiyerin üzerine bırakıp üzerimde kilerden kurtulduktan sonra kendimi oturma odasındaki kanepeye dar attım. Başımdaki müthiş ağrı bütün öğleden sonra beni bitirmiş bu da yetmezmiş gibi boğazıma doğru yayılarak alanını genişletmişti.

Titreye titreye mutfaka geçip ilaç torbasını alt üst ettim. İçinde bulduğum aspirinle beraber şişenin dibinde tek kalmış pastili ağzıma atıp yeniden kanepeye boylu boyunca uzandım. "Allahım şimdi sıcak bir çorba olsaydı içimin titremesini alırdı belki" diye düşünerek mutadım olduğu üzere içeriye seslenecektim ki bizim emektarın hafta sonu anne babasını ziyarete köye gittiği gerçeği suratıma tokat gibi çarptı. Hayattaki şansım buydu benim. Bir şeyler hep üstüste gelir evrenin ruhu sabrımın sınırlarını zorlayarak

adeta burnumu sürte sürte sözüm ona bir şeyler öğretmeyi amaçlardı. Ne yazık ki öfkelenecek hatta içimden de olsa tumturaklı bir kaç küfür savuracak halde değildim.

Titreme nöbetlerim öylesine artmıştı ki üzerime aldığım iki battaniye bile beni ısıtmaya yetmiyordu. Kendimi zar zor ikna edip arka odadan elektrik sobasını getirdim. Uzatma kablosunu prize takıp düğmesine bastım ve bittabii soba çalışmadı. Altındaki küçük ayakçığın iyice oturmasını sağladım, üst üste bir kaç kez açıp kapattım ama nafile.. sonunda aklıma elektriği kontrol etmek geldi ve evet, elektrikler kesilmişti. Bu gün işlerin yolunda gideceği yoktu anlaşılın.

Sızmışım... Öylece kaç saat kanepenin üstünde ilk insanın ruhsuz, çamur kalıbı gibi hareketsiz yattım bilmiyorum. İlk yatımdan farklı olarak vücudum fazlasıyla ısınmış, bunun etkisiyle olacak battaniyeleri aşağı atmıştım. Ama sanki bu yanma normal bir yanma değildi. Başımı, boynumu yokladım; saçlarım terden ıslanmıştı ve sırtım da sınısıklamandı. Gece epey ilerlemiş olmalıydı. Yanımda yöremde ellerimi gezdirerek telefonu aradım, yoktu. Yavaşça kalkıp ışığa yönelmeye çalışırken sanırım elektrikli sobaya çarptım. Gecenin sessizliğinde müthiş bir gürültü koparak yuvarlandı. Hay aksi! Bir elim fıldır dönen başımda, duvarları yoklayarak elektrik düğmesini buldum ve açtım. Hayır, elektrik hala gelmemişti. Ağır adımlarla mutfaka gittim. Üst raflardan birinde bizim emektarın süs olarak kullandığı ve hep güzel koktuğunu iddia ettiği - yakmadan bunu nasıl anladığı konusu da ayrı bir muamma-mumu elime geçirip yaktım. Açlıktan midem kazanıyordu. Buzdolabında biraz çorba olsa ne kadar makbule geçirdi. Evet, şanslıydım bir tencerede mis gibi mercimek çorbası vardı. Üstelik börek, dolma ve biraz da pilav çarptı gözüme. Hay atana rahmet! Diye geçirdim içimden, bizim emektar tedarikli kadındır vesselam...

Bir kase dolusu sıcak çorbayı mideye indirdikten sonra yeniden kanepeye döndüm. Yatak odasına gitmek içimden gelmiyordu. Aceleyle terli çamaşırları değiştirip tekrar kanepeye uzandım.

Terim soğuyunca yine üşümeye başlamıştım. Gecenin ayazında sokak ortasında kalmışım gibi tüylerim ürperiyor, dişlerim birbirine vuruyordu. Battaniyeleri önüme, ardıma, sağıma, soluma, içice sıkıştırıp bir yerlerden hava girmeyeğine emin olduktan sonra gün boyu zonklamaktan acıyan başımı tekrar yastığa koydum.

Bizim hatun tam da gidecek zamanı bulmuştu. Ne olacaktım? Hastalık giderek şiddetini artırıyordu sanki. Böyle devam ederse işe nasıl gidecektim? İşe gitmezsem yeni patron bu kez beni kesin kovardı. İşlerin ağır ilerlemesi benim kabahatimmiş gibi başladığımdan beri gözü daima üzerimde, en ufak hatamda içinden La havle çekiyor ve sanki hatır için sabrediyormuş gibi tavırlarla yanımdan geçip gidiyordu. Zaman zaman yazhanenin dükkân komşusu esnaftan bir takım evrakla ilgili muamelatı sorup öğrenmeye gelenler oluyordu. Eskiden beri yüzüm tutmaz, kimseye hayır, olmaz diyemediğimden sevabına işlerini halletmeye gayret ediyordum. Hal böyle olunca da kendi işlerimi yetiştirmekte geç kaldığım olurdu. Bu durumda bütün günahın benim haneme yazılması katiiyen adaletle örtüştürülemezdi ya gelin siz bunu bizim patrona izah edin. Emekli de olamadık ki şöyle maaşı çekip yan gel Osman yatalım. Bizim kayınçonun ricasıyla buçğday pazanında bir yazhanede bulduğum bu muhasebe işinde emekliliği dolduruncaya kadar çalışmaya mecbur olmuştum.

Ya telefon arızalandıysa; o zaman işyerini arayıp izin de yazdıramazsın. Adam sende! Tek başına geberip gideceksin hala aklın işte. Esas hatuna nasıl haber vereceksin? Bu sefer hepten yandın oğlum Tacii! Yandın ki hem de marmara çarası senin yanında kibrit göpü gibi kalır...

Ertesi gün galiba gözümü bir kez açtım. Harareten dilimin damağıma yapıştığını hayal meyal hatırlıyorum. Ah ki bir su verenim dahi yoktu! Kâh sırt üstü kâh yüz üstü yatarak; yan uyku yan uyanıklık hali arasında gidip geliyordum. Zihnim bana çeşitli oyunlar oynuyordu. Rüyayla gerçeği birbirine karıştırmıştım. Bazen Alaeddin'in uçan halısı üzerinde sahralarda ve seraplarda geziniyordum. Bazen çağlayanlar, buz gibi kaynayan pınarlar görüyor, elimi uzatıp bir yudum içmek üzereyken bu sefer de patron suretindeki zebanilerin harladığı tandıra tepetaklak yuvarlanıyor, yana yakıla kavrulup küll oluyordum.

Bu usanç verici uykudan öte sanki baygınlık

halini andıran sızmalardan bazı bazı kendime geldiğimde aradan ne kadar zaman geçtiğini kestirmem olanaksızdı. Hissettiğim yalnızca başımın bir mengeyle sıkılıyormuş gibi zonkladığı, mafsallarımın üç harfliler tarafından görünmez bağlarla bağlandığı ve yutkundukça boğazımdaki çatal ucu darbelerine benzer batmalardı. Hem kendime gelmek, uyanmak, beş on dakika olsun doğrulabilmek ve oturmak istiyordum hem de beni içine çeken o yapışkan uykunun şefkatli ve şifalı kucağına kendimi koyvermek, yitip gitmek için can atıyordum. Bunca hercümerç arasında ölüm zerre kadar aklıma gelmiyordu. Bir an evvel iyileşmek, tekrar eski, sağlıklı günlerime kavuşmak ve bu kâbustan uyanmak için olanca gücümle direniyor, gayret ediyordum.

Sanırım üçüncü günün sabahıydı. Kapı deli gibi yumruklanıyor, zilin ardı arkası kesilmeyen çayklamaları tüm evi dolduruyordu. Fıldır fıldır dönen başımı yastıktan zorla kaldırdım. Bir elimle aklıktan sırtıma yapışmış midemi tutarak kapıya yollandım. Aralıktan baktığımda karşımda yüzünde maske, elinde eldiven; gençten, orta boylu, hafif tıknaz bir polis memuru duruyordu.

Elindeki not kâğıdına bakarak ismimi okudu ve benden onay aldıktan sonra durumu izah etmeye başladı. Bizim hanım üç gün boyunca benden haber alamayınca korakolu arayıp bizim adresi vererek beni yoklamalarını rica etmiş. Tenezzül edip gelememiş mi diyecek oldum; memur şaşkınlıkla irileştirdiği gözlerini yüzüme dikip "Senin dünyadan haberin yok bey amca! Tüm ülkede sokağa çıkma kısıtlaması var. Herkes bulunduğu yerde karantinaya girdi. Şehirlerarası seferler iptal edildi" demez mi?

Kapıyı kapayıp arkama dönünce gözüm vestiyerin üzerine bıraktığım telefona ilişti. Düşmesine aralıksız bir kaç saniye basınca ışığı yandı. Meğer bozulmamış, düşmenin etkisiyle olacak yalnızca kapanmıştı. Tam elli beş cevapsız arama kaydı okudum. Çoğu da bizim hanıma aitti...

İçeri geçip televizyonu açtım. Elektrik hazretleri nihayet teşrif etmişti. Haber programında alt yazı olarak o günkü hasta ve ölü sayıları geçiyordu. İnsanın rakamsal veriye dönüştüğünü tüylerim ürpererek duyumsadım. Başka bir kanalda göz halkaları oldukça belirginleşmiş, sarı saçlı kadın spiker bilmem kaçınca kez Kokona mı korona mı her ne haltsa yakalananlarda görülen belirtileri sıralıyordu. Yüksek ateş, baş ağrısı, boğaz ağrısı, öksürük... Bendekilerle neredeyse birebir aynı...

Mutfak masasına oturmuş karnımı doyururken talihimin aslında o kadar da makûs olmadığını ayırmına vardım. Kendi kendime korona denen illeti alt etmiştim. Bizim hanım düşündüğümün aksine iyi ki tam da şimdi gitmişti...

KARANTİNAYI ÇİLE'YE EVİ ÇİLEHANE'YE ÇEVİRMEK

Sizin Hayır bildiklerinizde şer, Şer bildiklerinizde hayır vardır... AL-LAH bilir, siz bilemezsiniz.

(Bakara Suresi 216)

Bütün dünyayı etkisi altına alan koronavirüs sebebi ile biz de ailecek mart ayının başından itibaren eve kapandık. Nerede ise iki aydan beri kendi kendimizi eve hapsedtik. İlk önceleri biraz zor olacak gibi görünen bu durum zaman geçtikçe bize normal bir hayat gibi gelmeye başladı. Çünkü hayatımızın akışını bu minval üzere düzenlemeye başladık.

Sabah kahvaltısı ardından çocukların internet üzerinden başlayan ders saatleri, öğle arası, yine ders saati, ikinci çay, oyun saati, akşam yemeği, televizyon veya film izleme saati ve yatış. Çocukların ders saatlerine ayırdıkları zamanı biz de okumaya ve yazmaya ayırdık.

Bunun dışında bu karantinanın ne kadar süreceği belirsizdi. Kendime "evde kal" komutu verdiğimde ilk aklıma gelen dervişlerin olgunlaşmayı tamamlamak için girdikleri Çilehane olmuştı.

Tam 40 gün daracık bir odada kendi kendileri ile baş başa kalan, kimse ile sohbet etmeyen, yeme ve içme ihtiyaçlarını dahi bu hücrede karşılayan, ellerinde bulunan özel bir sopaya dayanarak uyuyan bu dervişlerin hayatlarını bir nebze olsun anlamaya çalışacaktım bu evde kal çağrısına uyarken.

Gerçi ben evde yalnız değildim, yanımda ailem vardı. Bir hücrede kapalı değildim, mutfak, yatak odası, salon ve kütüphane arasında seyahatler yapma özgürlüğüne sahiptim. Yemek ihtiyacımı ailemle birlikte aynı masa etrafında toplanarak gideriyor, uyku zamanı yatak odasına çekilebiliyordum. Demek ki zamane dervişliğinin Çilehaneye kapanması bu kadar oluyordu.

Bu zaman süresince Kuran Mealini

**SADIK
GÖKCE**

sadikgokce@hotmail.com

hatmettim. Tefekkür etmek için kendime zaman ayırdım. Okuduğum surelerin üzerine uzun uzun düşündüm ve indirildiği dönemlere ait hikâyeler okudum. Bu hikâye okumalarından sonra sureleri yeniden okudum. Ve tekrar düşündüm. Menkıbeleri tekrar gözden geçirdim, zamanın şartlarına göre yorum yapmaya çalıştım.

Bu süre zarfında bundan sonra ne kadar hayatım kaldığı sorusunu kendime sordum. Cevap; bilinmez olarak önüme geldi.

Yine kendime bundan sonraki hayatımın geçmişten daha güzel ve kaliteli olup olmayacağı sorusu geldi. Bunun cevabı da bilinmez oldu.

Peki! Şayet varsa bundan sonraki hayatım geride bıraktığımdan daha kötü ve kalitesiz olabilir miydi? Bunun cevabı da bilinmezdi.

Bu kadar bilinmez cevabı verilen bir hayat nasıl yaşanarak verimli ve kaliteli bir hale getirilebilirdi?

Evde kal, kuralına uyduğum süre zarfında bu sorunun cevabını aradım. Belki de dervişler de Çilehanede bu soruların cevaplarını aramış ve bulanlar kurtuluşa ermişti. Ben de bu sorunun cevabına kendimce ulaştığımı sanıyorum.

Ömrümün yarın da sürüp sürmeyeceğini bilmediğime göre bu günü son günümümüş gibi yaşamalı idim. Önümde ki kısa süreyi verimli kullanmalı, insanlara zarar verecek her hareket ve davranıştan kaçınmalı idim. Zaten kutsal kitabımızı bize tebliğ eden Allah'ın Resulü de böyle bir hayat yaşamış ve bizlere de bunu tavsiye etmişti.

İkinci ve üçüncü sorunun çözümü de böyle bir hayat yaşamanın içinde gizli idi. İnsan başkasına yardım ettikçe ve onların mutluluğuna çalıştıkça var olmanın tadını ve hazzını alabilirdi. Evde kal kampanyası uzayınca Ramazan Ayını da içine aldı. Türk Milleti için Ramazan ayrı bir önem taşırdı. On bir ayın Sultanı denilen bu mübarek ayda insanların karakterleri değişir, hodbinlikten kurtulup daha duygusal, daha yardımsever, daha müşfik bir hal alırlardı. Evlerde iftar sofralarında misafirler ağırlanır, sofralara hangi yemeklerin konulması gerektiğine bir türlü karar verilemez, davetlilerin memnun ayrılması için hiçbir şeyden kaçınılmazdı. Bu yıl bunların hiç birisini yapamıyoruz hayatımızı teslim alan o küçük virüs yüzünden.

Evet, o küçük virüs yüzünden eski Ramazanları özler olduk. Teravih Namazları cemaatle kılınıyor, camilerde

okunan mukabeleler yapılamıyor. İftar sonrası başlayıp sahura kadar süren sohbetlerden ve eğlencelerden mahrum kaldık...

Ama kaybettiğimiz bir güzelliği yaladık. Belki yıllar sonrada olsa ilk defa bütün Ramazan boyunca iftar sofralarında ailemiz ile birlikte olacağız.

İftar sofraları hazırlanırken israftan kaçınacağız. Oruç tutanlar için verilmesi gereken iftar yemeklerinde başköşelere sırf konumları dolayısı ile oruç tutmayanlar oturtulmayacak. Belki de çocuklarımız ile hayatımızın en güzel ve unutulmaz Ramazanını bu yıl geçireceğiz.

Yazının başında yer verdiğim ayet mucibince ilk başta bir şer olarak görünen eve kapanma yasağı, bizim için yeni bir hayatın kapısının açılmasına vesile olarak hayra dönüşmüş oldu.

Mübarek Ramazan Ayınızı kutlar hayırlara vesile olmasını dilerim.

'Tiryaki Sözleri'nin GÖLGESİNDE

**Ahmet
Sevgi**

عوامی امیدلی اولدقچه بر جمعیت اولمز.
اك كوتى اداره عوامى مأيوس ايدندر.

Avâmı ümitli oldukça bir cemiyet ölmez.

En kötü idare avâmı me'yûs edendir.

(C. Şahabeddin)

UMUT AŞISI

Ümidini yitirmedikçe toplum çökmez,

Halka umut aşıla, tutması gecikmez.

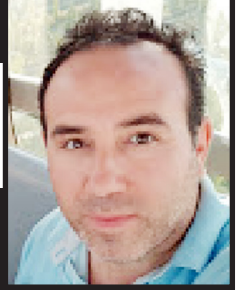
(Ahmet Sevgi)

YAĞMUR DUASI GELENEĞİ(2)

Eski İnançlara Bağlı Uygulamalar

Kurak geçen zamanlarda insanlar büyü- lük işlemlere yönelerek törenler düzenler, yağmur yağdırmanın yollarını arar (Artun 2009: 307, Şişman 2003: 86). Türk coğraf- yasında yağmur yağması için atalardan beri devam eden pek çok uygulama yapılmakta- dır. Bunlar içerisinde en çok bilineni (çömçe gelin, çömçali gelin, kepç gelin, kepçe kadın, çullu kadın, gelin gogk, godi, udu, çelüm çelüm çemçecük gibi farklı adları olsa da) "çömçe gelin" denilen, büyüklerden bir şey- ler isteyen çocukların tekerlemeler eşliğinde oynadıkları, bir oyundur. Oyunun bolluk ve bereketi simgelediği düşünülür ve bu oyun sonrasında yağmurun yağacağına inanılır.

Yağmur yağdırma, kuraklığı sona erdir- me düşüncesiyle bir çömçe/çemçe (büyük tahta kaşık, kepçe) ya da bir araya getirilen tahta parçaları bez veya kıyafetlerle süsle- nerek kukla bir gelin hâline getirilir. Kukla köyde, mahallede veya beldede ev ev dolaş- tırılır. Çocuklar "Ver Allah'ım ver, bir sürü yağmur ver." şeklinde tekerlemeler söyleye- rek gezinir. Çocuklar ellerinde tencerelerle kapıları çalarak dolaşır. Komşular tencerelere bulgur, yarma, yağ koyar. Büyükler yar- dım ederek bazen suyla çocukları ıslatarak bu oyuna katılır. Sonrasında bu toplanan malzemeler sevilen bir nenenin/teyzenin

BÜLENT
ÇEVİK

yardımla pişirilir, pilav yapılır; dua edilerek birlikte yenir ve sonrasında yağmur yağa- cığına inanılır.

Kadirli'de ailelerin yardımla bir araya gelen çocuklar, bereketin sembolü olarak kabul edilen büyükçe bir çömçe bulur. Dik tutularak ortasından bir sopa bağlanan çöm- çeye kaş, göz, ağız ve burun çizilerek üzeri giydirilir. Bu kukla, iki çocuk tarafından kol- larından tutularak ve

"Çömçeli gelin çöm ister,

Bir kaşıcık yağ ister,

Yağ olmazsa bal olsun,

Benim gönlüm hoş olsun,

Yağ verenin oğlu olsun,

Bulgur verenin kızı olsun." tekerlemesi söylenerek ev ev gezdirilir. Toplanan yiye- cekler yemek yapıp toplu olarak yenilir.

8-10 çocuk bir araya gelerek özellikle ba- har aylarında bu oyunu çıkartırlar. Çocuklar ellerine aldıkları uzun bir çubuk veya çöm- çenin ortasından bir sopa bağlayarak kolla- rını oluştururlar.

Bunun da üzerine buldukları eskimiş çocuk elbiselerinden veya kumaş parçalarından bir elbise giydirebilirler. Daha sonra hazırladıkları bu bebek ile kasaba veya köy yerlerinde çeşitli türküler eşliğinde kapı kapı dolaşarak yağ bulgur, pekmez, un, yumurta, nohut gibi yiyecekler toplarlar. Uğradıkları evlerin sahipleri de bir tas su hazırlayarak yiyecek toplayan bu çocukların üzerine bu suyu dökerek onları ıslatırlar. Çocuklar da bu sayede oldukça eğlenirler. Çocuklar topladıkları bu yiyecekleri ya köy bakkalına satarlar veya bir araya gelerek topladıkları bu yiyecekler ile daha önceden kararlaştırılan bir evde yemek pişirilir ve afiyetle yerler (Yüksel 2004 vd: 214).

Pınarbaşı ve köylerinde (Bünyan'ın Taçın Köyü gibi köylerinde de) godi veya çömçeli gelin adı verilen oyunda, çocuklar ev ev dolaşırken aşağıdaki tekerlemeleri veya bunlara benzer tekerlemeleri söylerler:

"Çömçeli gelin çam ister
Bir kaşıkçık yağ ister
Yağ olmazsa bal olsun
Ablası sağ olsun."

"Godi godi gördün mü?
Godiye selâm verdin mi?
Godi sizden ne ister?
Allah'tan yağmur ister.
Yağsın yağsın sel olsun,
Sel olmazsa göl olsun,
Vermeyenin bir topal kızı olsun,

O da damdan düşsün ölsün,
Verenin bir oğlu olsun."

Bünyan'da, süpürge veya ağaç sopalar ile yapılan çömçeli geline "udu" adı verilir. Udu adıyla çıkartılan bu oyunda çocuklar ev ev dolaşırken aşağıdaki tekerlemeyi söylerler:

"Udu udu gördün mü?
Uduya selâm verdin mi?
Udu burdan geçerken
Bir kaşık yağ verdin mi?"

Tekerleme söyleyerek vardıkları evlerde ise, önce udunun başına bir tas su dökülür, daha sonra ise çocuklara bulgur, yağ gibi yiyecekler verilir. Ev ev dolaşarak bulgur, yağ gibi yiyecekleri toplayan çocuklar bir yerde toplanarak büyüklerinin de yardımıyla pilav pişirirler. Pilav yendikten sonrada çocuklar hep birlikte şu tekerlemeyi söylerler:

Udu udu
Karnı doydur
Kabını yudu
Teregine kodu
Develi yöresinde derlenen yağmur duası da şu şekildedir.
Yağmur yağmur yağ isder
Goş goyun gurban isder
A goyun etlik
Gara goyun sütlük
Ver Allahım ver
Sicim gimi yağmur (Yüksel 2004 vd: 215).

DEVAM EDECEK

Arş: Hasan Yüksel
Kayn: Kayseri Valiliği

İVRİZ AZ BİLİNEREN KÜLTÜR

Yeşil Ereğli, Konya'nın yaklaşık 150 km. doğusunda bulunan şirin bir ilçe. **Az bilinen İvriz, Ereğli'nin yaklaşık 15 km kadar güneyinde heybetli Toros sıra dağının içinde saklı bir tarih.** Pek çoğumuz İvriz denince hemen İvriz Kaya Anıtını hatırlarız. Bir de İvriz Köy Enstitüsü ya da son adıyla İvriz Öğretmen Okulunu. Oysa İvriz, bir tarih ve kültür diyarıdır.

İvriz adının pek çok hikâyesi var. İvriz, pek çok medeniyete yurtluk yapmış Luwi kökenli bir bölgedir. Farsçada "AVRİZ", Yunancada "VİRİSİ", Arapçada "ABRİS" adını aldığını görüyoruz. Farsçasını ele alırsak Avriz: Av==su, riz= dökülen anlamlarında olup **Suyun döküldüğü yer** anlamı taşımaktadır. Arapçası: Ab= su, Ris= önder lider anlamını taşıyor ki, **suyun beyi**, suyun özü anlamına gelmektedir. İvriz Çayı, çevresine ve Ereğli Ovası'na hayat vermektedir.

Yani İvriz, pek çok kaynağa göre su kaynaklı isimlerle anılmıştır. Bu alanın uzmanları, bu konu üzerinde çalışmaktadırlar. Önümüzdeki yıllarda daha sağlıklı bilgilere ulaşabileceğimizi ümit ediyorum.

Osmanlı kaynaklarında suyun çıktığı yere, Pınarbaşı, bölge de **Pınarbaşı** mahallesi diye anılmıştır. Karamanoğulları döneminde de, **İVRİS** adı dönüşüme uğrayarak bugünkü "**İVRİZ**" adını almıştır.

Bölge ve köy 1960 yılına gelindiğinde İvriz adı, **AYDINKENT** olarak değiştirilmiş. Lakin bu ad, oturmamış olacak ki halen İVRİZ diye söylenmektedir.

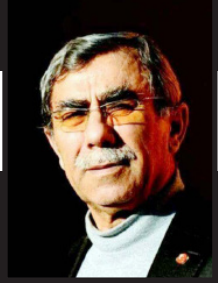
İvriz, Zanapa ilçe olmadan önce Ereğli'ye bağlı bir köy iken şimdi Halkapınar'a bağlı bir mahalledir. (Büyükşehir yasasına göre.)

İvriz, Ereğli Ovası'na hayat veren İvriz Çayı ve İvriz Köy Enstitüsü (daha sonra benim de mezun olduğum İvriz Öğretmen Okulu, şu anda da İvriz Sosyal Bilimler Lisesi) ile anılsa da; aslında koca bir tarih ve değerler gizlemektedir.

Vadi içerisindeki:

Az bilinen manastırın Bizans döneminde "Sennabadea" adıyla anılsa da kökeninin, ta Araplara kadar dayandığı kuvvetle olasıdır. Ve bu konuda pek çok söylenti vardır. Zanobe ve Zenobe kardeşler adına bölgedeki ilk Hristiyanların İvriz Çayı Vadisindeki muazzam korunaklı kayaların içerisinde bir manastır yapıp adını da St. Zenobe veya Zanobe demişler olması olasıdır. Vadiye bulunan ve bugün Kızlar Sarayı ve Oğlanlar Sarayı denmesindeki sır da bu olabilir.

Halkapınar'ı sosyal olarak Ereğli'den ayrı düşünemeyiz. Zira Ereğli ile Halkapınar kültür ve gelenek olarak aynı sayılabilir. Her ne kadar Halkapınar ve çevresine "Kakçılar" denses de (**Bu isim, yörede çok yapılan meyveciliğin özel-**

NAZIM PEKER

likle Elma, Armut, Kayısı, Erik gibi meyvelerin kurutulmuşuna "KAK" denir. Yöre halkına kakçılar denilmesi bundandır.)

Halkapınar ve çevresinde yapılan inceleme ve araştırmalar göstermiştir ki binlerce yıl öncesi burada insanların yaşadığı izlerine rastlıyoruz. Bu araştırmaya Ereğli ve çevresini de alırsak birçok tarihi alanlara ve anıtlara rastladığımız görülmektedir. En göze çarpanı da, İvriz Çayı üzerinde bulunan Eti-Hitit Kaya Anıtı ile Bizans dönemi manastır tarihi birer gerçek olarak karşımızda durmaktadır.

Başta da belirttiğim gibi yöre sadece İvriz Vadisi ve İvriz Kaya Anıtından ibaret değildir. Zanapa'da yapılan kazılarda bulunan Hitit tabletlerinde buranın "ZA-BAP-A" olarak adlandırıldığı görülmüştür. Za-bap-a'nın, Hitit Prenslik döneminin önemli bir dini merkezi olduğu da bilinmiyor.

Bölge, tarım da cazibe merkezi olduğu için pek çok kavim ve milletlerin ilgi odağı olmuştur. **Batı'dan gelen ve Anadolu'yu hemen hemen tümünden istila eden Frigler, Hitit devletini yalnızca Hitit ülkesi, küçük şehir krallıkları halinde yönetilmiş.**

Bu gün İvriz olarak anılan yer İ.Ö 1200'lerde Tuvana Krallığının önemli ve kutsal şehirlerinden birisiydi.

Bölge, su ve tarım yönünden zengin ve geçiş noktalarından biri olunca, kavimlerin ve devletlerin ilgisini her zaman çekmiş. İvriz Hitit, Frig, Asur, Bergama, Roma ve Arap hâkimiyetinde kalmıştır.

Roma İmparatorluğu ikiye ayrılınca Doğu Roma hâkimiyetinde kalan bölge bu dönemde büyük kiliseler ve manastırlarla inşa edilerek desteklenmiştir.

Bölge ve İvriz, çeşitli devletlerin egemenliğine girdiği için bölgede çeşitli egemenliklerin eserlerine rastlanmaktadır.

Arap akınlarına hedef olan Halkapınar ve bölgemiz Abbasi egemenliğine girmiştir. Abbasiler tarafından yaptırılan Mescit, Mekke ve Medine'ye yani Hicaz'a vakfedilmiştir. Bu vakfetme Osmanlı Dönemine kadar da sürmüştür.

Bölge bir süre Selçuklu egemenliğinde kalmış, Selçuklulardan sonra beylikler döneminde Karamanoğulları'nca 1256'da alınarak Karamanoğulları Beyliğine bağlanmıştır.

Bu dönemde Halkapınar'da Ulu Camii, Karamanoğlu Camii, Şeyh Gandi ve Gündoğdu Şeyh zaviyeleri hizmete açılır.

Bu kısa tarihi bilgiden sonra, bölgedeki tarım alanlarının verimli bir kısmı 1985 yılında hizmete açılan İvriz Barajı su depolama alanı altında kalmıştır.

Verimli toprakların kaybeden ve kamulaştırmadan hatırı sayılı paralar alan bir kısım bölge insanı, Ereğli ve Mersin başta olmak üzere büyük şehirler taşınmışlardır.

Kasaba olan Zanapa, 1962 yılında Halkapınar olarak isim değiştirmiştir.

Bir zaman bir mühür bir müdür anlayışı ile her yere ortaokul açıldığı gibi, Halkapınar'da 1992 yılında ilçe statüsüne getirildi.

İvriz başlı başına bir tarihtir. Çok eski belgelerde kendinden bahsedilir. Ugarit ve Buğazköy çivi yazılı belgelerde İvriz'den: "Sarlamı Dağı Pınar Havuzu" olarak bahsedilmiştir.

Tarihi Kaya Anıtı K. Çelebi'nin Cihan-nûma'sında: "Abriz nam karyenin emri ve kebirı ebrindos nam bir kâfir yiğidin şekli olmak üzere ol heykel bir elinde bir deste sümülle ve bir elinde iki huşe engür sureti nakş ve tasvir olunmuş manası bağ ve ekime tekayyül eyler." Şeklinde yerini almıştır.

İvriz'de şimdilik bilinen 3 Kaya anıtı vardır. **İvriz Bereket Anıtı- I**, Vadi içindeki Kızlar-oğlanlar Sarayına bakan büyük bir kayanın köşesindedir. **İvriz Kurban Töreni Anıtı**, İvriz Çayı'nın çıktığı kayalığın hemen üstündeki kayalıkta yer alıyor. Kabartma çok hasar görmüştür. **İvriz Bereket Anıtı-II** Etilerden Ereğli'ye sağlam kalan tek armağan kabartmadır. 4.20 ye 4.20 ebatlarında kaya zemin üzerine kabartma tekniği ile işlenen anıtın; genç Hitit dönemi Kral Warpalawas tarafından yapıldığı bilinmektedir.

Tuvana Krallığından, günümüze gelmiş nadide eserdir. Krallık, başkenti Ereğli olan bir şehir devletidir.

Her iki insan figürünün arasına bulunan hiyeroglif yazıda: "Ben hâkim ve kahraman Tuvana Kralı Warpalawas: sarayda bir prens iken, bu asmaları diktim. Tarhunda onlara bereket ve bolluk versin" yazılıdır.

Türkiye'nin makûs talihini kıracak olan İvriz Köy Enstitüsüne kısaca bakalım.

İvriz Köy Enstitüsü adını, Enstitünün kurulduğu yerin 9 km. doğusundaki İvriz köyünden almaktadır.

İvriz Köy Enstitüsü 11 Kasım 1941 günü geçici olarak Ereğli'ye bağlı Zanapa bucağındaki tamamlanmamış yatılı bir bölge ilkokulunda açılmıştır. Bu binanın eksikleri süratle tamamlamak üzere Adana-Düziçi Köy Enstitüsü öğrencilerinden bir yardımcı

ekip gelerek, çok zor koşullar içinde başarılı işler görmüştür. İvriz Köy Enstitüsünün asıl kurulacağı yer, Gaybi, Durlaz, Dedeköy köylerinin civarında, Zanapa ile Ereğli arasında, Ereğli'ye 10 km. uzaklıktadır.

Enstitü yerleşkesinin yeri seçilirken:

1) Tren yoluna yakınlığı, Öğrenciler kolay ulaşsınlar

2) Tarım ve içme sularının kolayca sağlanması,

3) Sıtmalı sahalardan hem uzak, hem de yüksek otuğu ve kuzey rüzgârlarına açık bulunuşu, (Sıtma ülkenin baş belası idi.)

4) Yakınındaki köylerin özellikle meyvecilik ve sebzeçilik yönünden müsait araziye sahip olmaları,

5) İvriz'den Ereğli Bez Fabrikası'na giden elektrik hattının İvriz Köy Enstitüsü'nün arazisi içinden geçmesi. Gibi özellikler aranmıştır.

1941 yılı kışı Zanapa İlkokulu'nda geçirilirken bir taraftan arazi istimlâkine girilmiş ve yukarıda adları geçen köylerin civarında (2500 dönümlük) bir arazi sağlanmıştır. Bu arazinin bir kenarından İvriz çayı ve bu çaydan alınan bir su arki geçmektedir,

İvriz Köy Enstitüsü'nün Kurucu Müdürü Recep Gürel'dir (1941-46), ikinci müdür İsmail Safa Güner (1946-1948) üçüncü müdür İhsan Baykal'dır (1948-1953). **Enstitüden 1951-1952 öğretim yılı sonuna kadar 25'i kız, 490'ı erkek olmak üzere 515 öğretmen, 1948 yılına kadar 1 kız 318 erkek olmak üzere 319 eğitmen mezun olmuştur.** Enstitü Konya, Niğde ve İçel'in Mut ilçesinden öğrenci almıştır.

Bu değerli eğitim kurumu, toprak ağalarının, "Köylü aydınlanırsa bizim lafımız dinlenmez." gerekçesi ile CHP'ye yapılan baskılar sonucunda Enstitülere öğretmen yetiştiren "Yüksek Köy Enstitüleri" kapatıldı. Son darbe de 1954'de DP ile vuruldu ve **Türk insanın aydınlanmasının önu kesildi. Türk tarımı büyük bir kesintiye uğradı. Anadolu'dan toplanan Anadolu'nun çiçekleri, köyleri aydınlatırken toprağa da hayat veriyorlardı.**

Türk'ün dünyaya EĞİTİM MODELİ olmuş **Köy Enstitüleri, Atatürk'ün dehasının ve milliyetçiliğinin bir ürünüydü.** O, mazeretlere sığınmayan ve çare üreten yapısı ile **ülkenin çağdaşlaşma yolunu açmıştı. Ama sıradan siyasetçiler, bu kutlu yolu kapatarak ülke geleceğini ortaçağ karanlığına, Arap Cahiliye dönemine mahkûm ettiler.**

İvriz işte böyle tarihiyle ve sosyal yönüyle, az bilinen bir kültürdür. Umuyor ve beklıyorum ki, İvriz hak ettiği değere kavuşturulur.

Esen kalınız